

Stručni članak

BEZBEDONOSNO OBEZBEĐENJE SPORTSKIH TAKMIČENJA

UDK 005.334:796.062 ; 351.78:796.09

Radovan Ilić¹

Fakultet za fizičku kulturu i menadžment u sportu,
Univerzitet Singidunum, Beograd, Srbija

Branko Bošković

Visoka sportska i zdravstvena škola, Beograd, Srbija

Marjan Mirčevski

Vojno-medicinska akademija, Beograd, Srbija

Apstrakt: Održavanje sportskih takmičenja menja perspektivu sporta, podiže njegov kvalitet i pokreće kapacitete menadžmenta. Na sportskim takmičenjima treba da se valorizuju sve pozitivne vrednosti, društveno prihvatljive norme i kulturni oblici ponašanja koji su izgrađivani kroz dugu istoriju sporta. Međutim, razni oblici nedoličnog ponašanja i nasilja na sportskim borilištima toliko su prisutni i rasprostranjeni, da prete da postanu konstantna prateća pojava. Sve to proizvodi posebne rizike za bezbednosno obezbeđenje takmičenja i nameće veliku odgovornost menadžerima u planiranju, pripremi i izvođenju takmičenja. Organizatori sportskih takmičenja imaju obavezu da usklade svoja akta sa zakonom, čime je uspostavljen institucionalni okvir rada koji ne obuhvata samo organe i organizacije državne uprave, već i sportske organizacije, službe privatne bezbednosti i redarsku službu, kojima su zakonom poverena određena ovlašćenja, u cilju prevencije i sprečavanja nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim takmičenjima. U ovom radu se ukazuje na bezbednosne rizike u organizaciji sportskih takmičenja s jedne, i pravne i druge mogućnosti i mehanizme za njihovu prevenciju i suzbijanje, s druge strane.

Ključne reči: *sportsko takmičenje, bezbednosni rizici sportskog takmičenja, sadržaji i mere bezbednosnog obezbeđenja sportskih takmičenja*

¹ ✉ rilic@singidunum.ac.rs

UVOD

U društvenom i naučnoistraživačkom smislu, savremeni sport sve više poprima obeležja multidisciplinarnosti i istraživanje problematike bezbednosti u sportu postaje sve delikatniji zadatak. S obzirom na brojne bezbednosne rizike koji sve učestalije i brutalnije zahvataju i polje sporta kao jedne od najzastupljenijih i najpopularnijih društvenih delatnosti, taj zadatak se može operacionalizovati na različite načine, sa različitim stepenom apstrakcije, sa manje ili više razvijenim aparatom analize i sinteze, kao i sa klasičnim ili modernim postupcima.

Međutim, opšta karakteristika operacionalizovanosti istraživanja ove vrste sastoji se u činjenici da teorijska razmatranja treba staviti u ravni menadžmenta bezbednosti i sportskog menadžmenta, kao i da se ne mogu apstrahovati od uticaja strategije razvoja sporta i zakonskog okvira iz oblasti bezbednosti na nivou države, kojima se opredeljuje karakter bezbednosnog obezbeđenja sportskih takmičenja, kao najkonkretnijih izražaja sporta.

Zbog toga je i ovom radu i pored izražene interdisciplinarnosti problema koji se istražuje, naglasak u strukturi i sadržaju dat na bezbednosnu komponentu sportskih takmičenja, koja se manifestuje kroz funkcionisanje bezbednosnog i sportskog sistema zemlje

POSTAVKA PROBLEMA

Sportska takmičenja i menadžment sportskih takmičenja

U najširem smislu, sportska takmičenja predstavljaju organizovane manifestacije u oblasti sporta. Prema značaju i nivou, sportska takmičenja se mogu podeliti na četiri osnovne vrste: (1) međunarodna, (2) nacionalna, (3) regionalna i (4) lokalna. Tu spadaju najmanje zahtevne manifestacije, kao što su lokalni turniri, takmičenje rekreativaca, zatim amaterski turniri i lige, ali i profesionalna takmičenja sa velikim auditorijumom koja zahtevaju visok nivo organizacije, kao što su kontinentalna i svetska prvenstva u najpopularnijim i najmasovnijim sportovima, letnje i zimske olimpijske igre i visokokomercijalna takmičenja, kao što su teniski ili golf turniri. Zajedničke karakteristike većih i značajnijih sportskih takmičenja su: vremenska određenost (početak, kraj, trajanje, precizna satnica); zahtevaju dobro opremljene i funkcionalne sportske objekte i prateću infrastrukturu; delikatni su za organizaciju, pa iziskuju velike kapacitete menadžmenta; ostavljaju određeno nasleđe na društveno-ekonomskom, kulturnom i promotivnom planu.

Prema Zakonu o sportu Republike Srbije ("Službeni glasnik RS", 10/2016) sportska takmičenja su kvalifikovani oblik sportske aktivnosti koji nužno podrazumeva dva elementa: (1) takmičenje se mora odvijati prema unapred utvrđenim i poznatim pravilima, koja mogu generalno važiti za

dotičnu vrstu sporta ili samo za pojedinu sportsku priredbu, i (2) cilj kome svaki učesnik takmičenja teži jeste ili pobeda ili postizanje izvesnog unapred određenog rezultata.

Osnovni subjekti koji učestvuju u sportskom takmičenju su organizatori, sportisti i gledaoci, ali za uspešno održavanje takmičenja neophodno je angažovanje i drugih lica koja posredno doprinose njegovoj pripremi i sprovođenju, kao što su: treneri, instruktori, fizioterapeuti, lekari, sudije, delegati, obezbeđenje, bez kojih se prema propisima sportskih saveza, sportsko takmičenje i ne može održati.

Sportsko takmičenje se može organizovati samo ukoliko organizator ima obezbeđene uslove predviđene pozitivnim zakonskim propisima iz oblasti sporta u pogledu: (1) objekta, odnosno prostora, (2) opreme, (3) stručnih i drugih radnika.

Sa aspekta menadžmenta, u pripremi i izvođenju sportskog takmičenja učestvuju sportski menadžeri, stručni timovi, tehničke službe, nadležni bezbednosni organi i volonteri. Osnovnu pretpostavku za uspešnu realizaciju takmičenja predstavlja dosledna i celovita primena osnovnih menadžment funkcija - planiranje, organizovanje, vođenje i kontrola. Pri tome, dobra komunikacija između svih nivoa organizacije i koordinacija aktivnosti su primarni i suštinski zadatak menadžera sportskog takmičenja.

Bezbednosni rizici na sportskim takmičenjima

Polazeći od suštine i samog značaja, bezbednost se može istovremeno definisati i kao funkcija, i kao organizacija, i kao stanje, s tim što svaki od ova tri elementa bezbednosti čini celinu za sebe (Vojna enciklopedija, 1978). Savremeno društvo suočeno je sa mnogim bezbednosnim rizicima o kojima se mora voditi računa u sferi bezbednosnog i sportskog menadžmenta. U glavne bezbednosne probleme savremenog sveta, s manje ili viši sličnim redosledom, ubrajaju se: (1) međunarodni terorizam, naročito njegova "nuklearna" komponenta; (2) zaštita životne sredine; (3) održivo korišćenje energetske izvor; (4) iznalaženje modaliteta kontrole eksperimenata vezanih za genetska preoblikovanja živog sveta; i (5) svođenje klasičnog i organizovanog kriminaliteta na "razumnu meru".

U zavisnosti od geopolitičkog i geostrateškog položaja zemlje iz koje potiču, odnosno lične ideološko-političke opredeljenosti analitičara, navedenim problemima najčešće se dodaju i problemi neravnomernog demografskog razvoja, zatim, kršenja građanskih prava, uključujući i prava etničkih grupa na različitost, kao i moguće eskaliranje verskih i rasnih sukoba s određenog nacionalnog na širi regionalni prostor.

Ako se navedenom oduzmu pitanja zaštite životne sredine i kontrole eksperimenata genetskog preoblikovanja, a doda, kao opredeljujuća

specifičnost, nasilje i nedolično ponašanje, dobiće se, uslovno rečeno, lista savremenih bezbednosnih problema koji, direktno ili indirektno, utiču i na razvoj sporta, odnosno organizaciju sportskih takmičenja.

Terorizam

Pod terorizmom se smatra smišljena upotreba nezakonitog nasilja ili pretnje nezakonitim nasiljem radi usađivanja straha. Terorizam ima za cilj prisiljavanje ili zastrašivanje vlasti ili široke narodne mase kako bi se postigli ciljevi koji mogu imati političku, versku ili ideološku pozadinu. Kao savremeni fenomen, terorizam je postao glavna opasnost za svetski mir i bezbednost naroda, država i regiona (Ilić, 2004, 77). Velika sportska takmičenja i sportski objekti takođe mogu biti predmet terorističkih napada, pa se od organizatora takmičenja traži bezbednosni menadžment na najvišem nivou.

Razloge treba tražiti u osnovnoj taktici terorističkog delovanja, iznalaženju tzv. "mekih meta", mesta i objekata koji, po prirodi stvari, nemaju stalno prisustvo specijalizovanih antiterorističkih snaga, a koja, u isto vreme, okupljaju veliki broj ljudi. Premda u dosadašnjoj praksi nije bilo ozbiljnijih terorističkih napada na sportskim takmičenjima većeg međunarodnog formata (osim na Olimpijskim igrama u Minhenu 1972. godine), neophodne su izuzetno opsežne mere obezbeđenja, kombinovane s antiterorističkim sredstvima i metodama, o čemu svedoči i podatak da, na primer, budžet za obezbeđenje Olimpijskih igara u Londonu 2012. godine je iznosio 600 miliona funti. Prema podacima francuskog instituta za politička istraživanja, terorizam 1968. godine učestvovao sa 18% u sveukupnom političkom nasilju u svetu, 1973. godine taj procenat je već iznosio 46%, a danas je, bez ikakve sumnje, dominantan oblik ne samo političkog nasilja. Prema istom izvoru, od 1973. godine do 2003. godine izvedeno je više od 11.600 terorističkih akata u svetu (Talijan, 2004).

Kriminalitet kao izvor ugrožavanja bezbednosti

Kriminalitet je jedan od najaktuelnijih problema u svim savremenim državama, naročito zbog činjenice da je u stalnom porastu. Zbog njegove društvene opasnosti i štetnosti, ali i sposobnosti da se vrlo brzo prilagođava datim političkim, ekonomskim i tehnološkim okolnostima, sva društva nastoje da ga suzbiju, stalnim pronalaženjem adekvatnijih i efikasnijih metoda i sredstava.

S aspekta bezbednosti, kao faktora menadžmenta sportskih takmičenja, po stvarnoj opasnosti, rasprostranjenosti i potencijalnoj prisutnosti u ukupnoj sportskoj delatnosti, mogu se izdvojiti dve vrste kriminaliteta: (1) organizovani kriminalitet i (2) huliganizam, odnosno nasilje i nedolično ponašanje.

Organizovani kriminal obuhvata različita nedozvoljena dela, od najprostijih džepnih krađa, preko krivičnih dela koja se gone po službenoj dužnosti, do ubistava najviših državnih funkcionera. Kako je organizovani kriminalitet uvek prisutan tamo gde postoji veliki novac, naročito onaj koji

se brzo kreće, to je i razumljivo što se sve više vezuje i za sport, odnosno njegovu infrastrukturu, transfere sportista, kladionice i slično. Na taj način se javlja kao prikriveni izvor ugrožavanja bezbednosti, što ga čini još opasnijim (Bošković, Banović, 2002).

Nasilje i nedolično ponašanje

Može se reći da su krivična dela nasilja i prekršaji nedoličnog ponašanja najkarakterističniji bezbednosni rizici sportskih takmičenja. Razni oblici nedoličnog ponašanja i nasilja na sportskim borilištima toliko su prisutni i rasprostranjeni da prete da postanu konstantna prateća pojava. Stiče se utisak da je toliko rasprostranjeno i da postoji već formirano, pogrešno uverenje, da ono ide uz sport, da je prirodni pratilac sporta, pa čak da je to na nekakav način i poželjno (Gužvica, 2011, 183).

Prema Zakonu o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja („Službeni glasnik RS“, 67/2003) pod nasiljem i nedoličnim ponašanjem se smatra: (1) fizički napad na učesnike sportske priredbe; (2) fizički obračun između učesnika na sportskoj priredbi; (3) bacanje na sportski teren ili u gledalište predmeta koji mogu da ugroze život, fizički integritet lica ili imovinu; (4) izazivanje mržnje ili netrpeljivosti koja može da dovede do fizičkih sukoba učesnika; (5) oštećivanje sportskog objekta, opreme, uređaja i instalacija na sportskom objektu na kome se održava sportska priredba; (6) izazivanje nereda prilikom dolaska, odnosno odlaska sa sportskog objekta ili u sportskom objektu, remećenje toka sportske priredbe ili ugrožavanje bezbednosti učesnika sportske priredbe ili trećih lica; (7) neovlašćeni ulazak na sportski teren; (8) neovlašćeni ulazak u službene prostorije i službene prolaze sportskog objekta na kome se održava sportska priredba; (9) unošenje u sportski objekat i upotreba alkohola ili drugih opojnih sredstava; (10) unošenje u sportski objekat odnosno korišćenje pirotehničkih sredstava i drugih predmeta i sredstava kojima može da se ugrozi bezbednost učesnika u sportskoj priredbi ili ometa njen tok; i (11) neovlašćeni ulazak u deo gledališta sportskog objekta koji je namenjen protivničkim navijačima.

REŠAVANJE PROBLEMA

Bezbednosno obezbeđenje sportskih takmičenja

U najširem smislu, menadžment u sportu podrazumeva organizaciono delovanje i upravljanje sportskim organizacijama radi postizanja organizacijskih ciljeva, uz racionalno korišćenje raspoloživih resursa organizacije. Bezbednosni menadžment u sportu odnosi se na primenu znanja iz oblasti bezbednostnog menadžmenta u cilju uspostavljanja vođenja i unapređenja: (1) sportskih organizacija i (2) sportskih takmičenja i manifestacija.

Pravna regulativa

Izvor međunarodnog prava, koji uređuje oblast borbe protiv nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim takmičenjima je *Evropska konvencija o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama*, koja je usvojena 19. avgusta 1985. godine u Strazburu.

Konvencija Saveta Evrope nameće obavezu državama članicama da propišu odgovarajuća krivična dela i prekršaje iz te oblasti i time stvore mehanizam kazneno pravne zaštite sporta i sportskih takmičenja. Bezbedonosne mere koje su predviđene Evropskom konvencijom podrazumevaju: obezbeđenje upotrebe adekvatnih sredstava javnog reda protiv izbijanja nereda; efikasno odvajanje grupa protivničkih navijača; obezbeđenje odvajanja navijača strogom kontrolom prodaje ulaznica; isključivanje ili zabranu pristupa takmičenju i objektu; opremanje sportskog objekta efikasnim sistemom javnog razglasa i obezbeđivanje njegovog punog korišćenja; zabranu unošenja alkohola u sportski objekat; sprovođenje kontrole i zabrane unošenja određenih predmeta koji mogu biti upotrebljeni u nasilnim postupcima.

Republika Srbija ratifikovala je ovu Evropsku konvenciju, 1990. godine, ("Službeni list SFRJ - Dodatak: Međunarodni ugovori", 9/1990), a 2003. godine donela i *Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama* (sa kasnijim izmenama i dopunama), koji je usklađen sa postojećim međunarodnim pravnim standardima i pruža mogućnost za adekvatno postupanje državnih organa nadležnih za borbu protiv nasilničkog ponašanja na sportskim priredbama ("Službeni glasnik RS", 67/2003, 90/2007 i 111/2009). Tim *Zakonom* utvrđuju se mere za sprečavanje nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim takmičenjima, obaveze organizatora (sportskog saveza, sportskog društva, sportske organizacije - kluba, drugog pravnog ili fizičkog lica koje se stalno ili povremeno bavi organizacijom sportskih takmičenja) i ovlašćenja nadležnih državnih organa u sprovođenju tih mera. Vlada je na osnovu Zakona o sportu, svojom odlukom obrazovala *Nacionalni savet za borbu protiv nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca na sportskim priredbama*, kao strateško telo za sprečavanje nasilja u sportu. Zadatak Saveta, na čijem čelu je predsednik Vlade, je da usklađuje aktivnosti na sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca na sportskim takmičenjima i ispunjavanje međunarodnih obaveza u ovoj oblasti ("Službeni glasnik RS", 65/2011, 100/2012).

Organizatori sportskih takmičenja imaju obavezu da usklade svoja akta sa zakonom, čime je uspostavljen institucionalni okvir rada koji ne obuhvata samo organe i organizacije državne uprave, već i sportske organizacije, službe

privatne bezbednosti i redarsku službu, kojima su zakonom poverena određena ovlašćenja u cilju prevencije i sprečavanja nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim takmičenjima.

Posle Zakona, donesena je Odluka o obrazovanju *Akcionog tima za izradu i implementaciju strategije i akcionog plana borbe protiv nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca na sportskim priredbama* ("Službeni glasnik RS", 27/2013, 28/2013 – ispravka i 29/2013) i usvojena je i *Nacionalna strategija za borbu protiv nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama za period od 2013. do 2018. godine*, kao strateški dokument kojim se utvrđuju osnovni principi i politika bezbednosti u oblasti borbe protiv nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim takmičenjima ("Službeni glasnik RS", 63/2013).

Nacionalna strategija predstavlja platformu za uspostavljanje efikasnih društvenih mehanizama za sprečavanje nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim takmičenjima, sa definisanim strategijskim oblastima i ciljevima, ulogama i odgovornostima društvenih subjekata i akcionim planom za implementaciju zacrtanih ciljeva i zadataka. Takođe, strategijom su stvoreni dodatni uslovi za efikasnije uključivanje Srbije u evropski i svetski koncept sprečavanja nasilja na sportskim takmičenjima.

Strateške oblasti i ciljevi utvrđeni su u skladu s međunarodnim preporukama i analizom stanja u Srbiji, a ostvaruju se i razvijaju se kroz šest balansiranih oblasti borbe protiv nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim takmičenjima: uspostavljanje normativnog okvira; razvijanje multisektorske saradnje; podizanje kapaciteta državnih organa i sportskih organizacija; unapređenje infrastrukture i upravljanja sportskim objektima; prevencija u sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja, i saradnja i komunikacija sa medijima i medijskim udruženjima u sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim takmičenjima.

Organizator sportskog takmičenja dužan je, u slučaju da okolnosti ukazuju na to da postoji rizik ili bojazan da dođe do nasilja ili nedoličnog ponašanja gledalaca, odnosno do težih slučajeva ugrožavanja bezbednosti lica i imovine, da preduzme potrebne bezbednosne mere. Zbog toga je od suštinskog značaja za dobru pripremu i bezbednu realizaciju sportskog takmičenja poznavanje bezbedonosnih elemenata koje preduzima neposredni organizator takmičenja, a odnose se na: *preventivne mere; opšte mere na sportskom takmičenju; posebne mere* koje se preduzimaju na sportskim takmičenjima visokog rizika i mere koje preduzimaju nadležni državni organi.

Preventivne mere preduzimaju se u planiranju svih vrsta sportskih takmičenja u skladu sa sportskim pravilima i opštim zakonskim normama. Imaju zadatak predupređenja mogućih rizika, a gledano s aspekta nasilja i nedoličnog ponašanja da do istih ne dođe. Odnose se na podsticanje svojih navijača na kulturno i fer ponašanje tokom takmičenja i informisanje navijača.

Opšte bezbedonosne mere se odnose na prijavu sportskog takmičenja odgovarajućim državnim organima; obavezno obrazovanje odgovarajuće redarske službe koja sarađuje sa organima reda državnih institucija odnosno policijom; izradu plana preventivnog delovanja bezbednosti i sigurnosti i obezbeđenje prisustva odgovarajućih pratećih službi u skladu sa karakterom takmičenja i prostorom na kome se odvija. Podrazumeva dovoljan broj medicinskih ekipa, protivpožarno obezbeđenje, službu elektrodistribucije, tehničku službu, inspekcije i komunalne službe.

Posebne mere podrazumevaju dodatne aktivnosti organizatora: obaveštavanje nadležnih organa o okolnostima povećanog rizika najkasnije 48 sati pre početka takmičenja; imenovanje odgovornog lica za rukovođenje sprovođenja mera preventivnog delovanja; ostvarivanje direktne saradnje sa predstavnicima MUP-a radi postupanja po nalogima koji se odnose na obezbeđenje javnog reda i mira na sportskom takmičenju; ostvarivanje direktne saradnje sa predstavnicima klubova navijača; obezbeđivanje odvajanja grupa gostujućih navijača; saradnju sa sportskim organizacijama koje učestvuju na takmičenju, njihovih navijača, te vođenje evidencije o identitetu lica kojima se ulaznice prodaju; određivanje posebnih ulaza, izlaza i dela gledališta za grupe gostujućih navijača ukoliko se očekuje njihov organizovani dolazak.

Mere koje preduzimaju nadležni državni organi proizilaze iz zakonske nadležnosti. U skladu sa svojim ovlašćenjima nadležni organ MUP-a prilikom održavanja sportskih takmičenja povećanog rizika može da: naloži grupama gostujućih navijača kretanje određenim pravcem prilikom dolaska i odlaska; naloži organizatoru otklanjanje uočenih nedostataka na sportskom objektu; zabrani ulazak na sportsku priredbu lica iz čijeg ponašanja se može zaključiti da je sklon nasilničkom ponašanju; pred svaku sportsku priredbu izvrši pregled sportskog objekta; zabrani prodaju alkoholnih pića na prilazima, u neposrednoj blizini i u sportskom objektu i to do tri časa pre i po završetku sportskog takmičenja.

Plan obezbeđenja sportskih takmičenja

Pod planom obezbeđenja podrazumeva se procena bezbednosne situacije o ugroženosti šticeenog objekta i mere obezbeđenja koje se u cilju njihove zaštite planiraju i preduzimaju. U praksi, najčešće se izrađuju tri vrste planova: (1) stalni, (2) posebni i (3) planovi za vanredne situacije. Stalni planovi sačinjavaju se za sve šticeene objekte, a izrađuju ih nadležni organi (službe obezbeđenja) za tzv. normalne situacije. Posebni planovi sačinjavaju se za konkretne bezbednosne situacije, kao što su sportska takmičenja i slični događaji. Planovi za vanredne situacije obuhvataju postupanja u slučaju požara, poplave, zemljotresa, napada na šticeeni objekat i slično.

Najvažniji deo svakog plana obezbeđenja je procena bezbednosne situacije, od koje bitno zavisi planiranje i preduzimanje mera obezbeđenja u

svakoj konkretnoj situaciji. Ona mora biti stalno aktuelna i svakom trenutku mora predstavljati pravi odraz stanja o bezbednosnoj ugroženosti štićenog objekta, odnosno ličnosti.

Iako procena zavisi od značaja i vrste štićenog objekta, mogu se izdvojiti neki zajednički elementi, kao što su: (1) raspolaganje konkretnim podacima ili saznanjima koja ukazuju na mogućnost direktnog ili indirektnog ugrožavanja bezbednosti; (2) političko-bezbednosna situacija u zemlji, posebno na području gde se nalazi štićeni objekat; (3) stanje kriminala u zemlji, odnosno na području gde se nalazi štićeni objekat (najčešći oblici ugrožavanja bezbednosti konkretnog štićenog objekta); (4) analiza prethodno izvršenih napada na štićeni objekat, odnosno analiza kriminalnih aktivnosti pojedinih grupa; (5) procena visine moguće materijalne štete, odnosno mogućih ljudskih žrtava u slučaju ugrožavanja bezbednosti štićenog objekta; (6) procena stepena ugroženosti objekta i šire okoline od opasnih materija; (7) opasnost od izbijanja požara i izazivanja eksplozija, odnosno podmetanja eksplozivnih naprava; (8) lokacija, veličina, izgled i starost građevinske konstrukcije štićenog objekta i kvalitet instalacija; i (9) saradnja sa područnim organima MUP-a, i slično.

Svaki plan obezbeđenja sportskog takmičenja mora ispoštovati ono što je propisano zakonom i zakonskim propisima, a među prioritetnim merama i postupcima je obaveza organizatora da obrazuje odgovarajuću redarsku službu, ili da angažuje pravno lice ili preduzetnika radi obavljanja poslova fizičkog obezbeđenja i održavanja reda na sportskoj priredbi.

Prilikom vršenja svojih poslova redarska služba je obavezna da: (1) zabrani pristup objektu na kome se održava sportska priredba licima koja su pod uticajem alkohola ili drugih opojnih sredstava ili se iz njihovog ponašanja može zaključiti da su sklona nasilnom ili nedoličnom ponašanju; (2) efikasno odvoji gostujuće navijače usmeravanjem na posebne ulaze i izlaze iz sportskog objekta i poseban deo gledališta koji je za njih određen; (3) onemogući ulazak gledalaca na sportski teren; (4) onemogući unošenje ili prodaju alkoholnih pića u sportskom objektu; (5) onemogući unošenje u sportski objekat predmeta koji se mogu upotrebiti u nasilničkim postupanjima (pirotehnička sredstva, motke, flaše i sl.), odnosno kojima se može ometati tok sportske priredbe (ogledala, laserski pokazivači, zvučni uređaji veće snage, transparenti ili obeležja kojima se podstiče rasna, verska, nacionalna ili druga netrpeljivost i mržnja, odnosno čiji je sadržaj uvredljiv ili nepristojan i sl.); i (6) upozori, odnosno udalji gledaoce zbog nedoličnog ponašanja kojim se može izazvati nasilje na sportskoj priredbi ili ometati njen tok.

Prilikom održavanja sportskih takmičenja povećanog rizika, MUP može da naloži preduzimanje svih potrebnih mera za sprečavanje nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca, a naročito da: (1) naloži grupama gostujućih navijača kretanje određenim pravcem prilikom dolaska, odnosno odlaska

iz sportskog objekta; (2) naloži organizatoru sportske priredbe otklanjanje uočenih nedostataka sportskog objekta ili propusta u organizaciji; i (3) zabrani ulazak na sportsku priredbu, odnosno udalji sa sportskog objekta lice iz čijeg se ponašanja može zaključiti da je sklonu nasilničkom i nedoličnom ponašanju.

Organizator može sa Republikom Srbijom zaključiti ugovor o obavljanju određenih poslova obezbeđenja sportske priredbe i sprovođenja određenih mera za sprečavanje nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca, koji ne spadaju u redovne poslove održavanja javnog reda i mira.

Plan mera obezbeđenja

Plan mera obezbeđenja predstavlja sastavni deo plana obezbeđenja i namenjen je za detaljnu razradu mera koje treba preduzeti: (1) operativno-preventivne mere obezbeđenja (praćenje potencijalnih izvršilaca), (2) mere fizičkog obezbeđenja (spoljno i unutrašnje obezbeđenje), (3) mere preventivno-tehničke zaštite (uključujući i PPZ), (4) mere sanitarno-tehničke, biološke i hemijske zaštite, i (5) mere zdravstvene zaštite. Kod takmičenja visokog rizika, pored navedenih mera, Planom mera obezbeđenja potrebno je razraditi preventivne i represivne mere protiv terorizma, uspostaviti optimalan odnos između njih i formulisati konkretne zadatke (Ilić, 2007, 105-110).

Sa planom obezbeđenja – koji predstavlja službenu tajnu – kao i sa procenom bezbednosne situacije i planom mera obezbeđenja, moraju biti upoznati radnici obezbeđenja u onoj meri koja se odnosi na optimalno izvršavanje njihovih zadataka i poslova. Plan mera obezbeđenja obavezno sadrži: (1) procenu bezbednosne situacije, (2) fizičke mere obezbeđenja, (3) mere preventivno-tehničke zaštite, (4) sanitarno-tehničke, biološke i hemijske mere obezbeđenja, (5) skice objekata koji se štite, (6) plan odbrane za tzv. krizne situacije i sl. (Rađenović, 2003).

Lica koja obavljaju poslove obezbeđenja moraju da ispune neke zakonske uslove, i to: (1) da je državljanin RS, (2) da je punoletan, (3) da nije osuđivan na kaznu zatvora za određena krivična dela, (4) da protiv njega nije pokrenuta istraga ili podignuta optužnica za određena krivična dela, (5) da je zdravstveno sposoban za obavljanje poslova FTO, (6) da je obučeno za obavljanje poslova fizičkog, odnosno tehničkog obezbeđenja, i (7) da ispunjava uslove utvrđene propisima o oružju i municiji i propisima o sistemu veza (Bošković, 2001).

Radi registrovanja i kontrolisanja pristupa i ulaska svih lica uštićeni objekat, kao i kontrola pristupa, odnosno ulaska određenih lica u restriktivni, posebnoštićeni prostor, primenjuju se posebna, bezbednosno-propusna dokumenta.

Bezbednosno-propusna dokumenta izrađuju se, čuvaju i distribuiraju pod posebnim bezbednosnim režimom. Izradi bezbednosno-propusnih

dokumenata posvećuje se posebna pažnja, od idejnog rešenja, toka njihove izrade do preuzimanja. Ona se, po pravilu, izrađuju u posebnim štamparijama, koje garantuju određeni stepen bezbednosti. Svaki bezbednosno-propusni dokument se numeriše, a potom hemijski štiti radi kontrole (kako dokument ne bi bio falsifikovan). Podrazumeva se da se za njihovu izradu koristi specijalni papir, kao i da se vrše druge mere zaštite od falsifikovanja.

Bezbednosno-propusna dokumenta, od njihovog preuzimanja iz štamparije do distribucije korisnicima, čuvaju se pod posebnim bezbednosnim režimom kako bi se sprečila bilo kakva zloupotreba (falsifikovanje, neovlašćeno posjedovanje i slično).

Korisnici bezbednosno-propusnih dokumenata dužni su da ih čuvaju i koriste na propisani način, po utvrđenom bezbednosnom režimu; da ih na zahtev ovlašćenog lica pokažu, kao i da svako gubljenje tog dokumenta odmah prijave službi obezbeđenja.

ZAKLJUČAK

Sportska takmičenja, posebno ona većeg formata, danas prate brojni bezbednosni rizici, od terorističkih akata do raznih oblica nedoličnog ponašanja i nasilja. U kojoj meri će se oni ispoljavati i na koji način suzbijati, zavisi od stanja ukupne bezbednosti u svakoj zemlji. Sa formalno-pravnog stanovišta, oblast bezbednosti nije u neposrednoj nadležnosti sporta. Međutim, sport pa ni sportska takmičenja, kao njegov najkonkretniji izražaj, ne mogu opstati i dalje se razvijati ukoliko se sami subjekti u sportu-sportske organizacije, organizatori i učesnici sportskih takmičenja- planski i aktivno ne uključuju sve faze pripreme prevencije i suprotstavljanja izvorima ugrožavanja i pretnji bezbednosti naše zemlje. Zbog svih neželjenih dešavanja na sportskim takmičenjima, sportski menadžment mora da uspostavi blisku vezu sa menadžmentom bezbednosti. Ovo se posebno odnosi na sportska takmičenja sa povišenim rizikom. U tom smislu, propisuju se odgovarajuće preventivne, opšte i posebne mere, kako na međunarodnom tako i na unutrašnjem državnom planu. Sprovođenje propisanih mera u najvećoj meri zavisi od sposobnosti sportskih menadžera, prvenstveno menadžera sportskih takmičenja i sportskih objekata, za umešnu i uspešnu primenu propisanih mera obezbeđenja sportskih takmičenja.

LITERATURA

1. Bošković, M. (2001). *Fizičko-tehničko obezbeđenje*. Beograd: VŠUP.
2. Bošković, M., Banović, B. (2002). *Kriminalistička metodika*. Beograd: VŠUP.
3. Ilić, R. (2004). *Fenomen terorizma, ozbiljna pretnja čovečanstvu*. Beograd: Vojni informator, 4-5.
4. Ilić, R. (2007). *Obrana od terorizma*. Beograd: Vojno delo.
5. Gužvica, M. (2011). Značaj i uloga pedagoga fizičke kulture i sporta u prevenciji nasilja u sportu, u: *Nasilje i sport*, Zbornik radova sa međunarodnog naučnog skupa „Mladi i nasilje u sportu u Republici Srpskoj-Bosni i Hercegovini i obezbjeđenje sportskih događaja“, Banja Luka: Evropski defendologija centar za naučna, politička, ekonomska, sociološka i kriminološka istraživanja.
6. *Nacionalna strategija za borbu protiv nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama za period od 2013. do 2018. godine*, "Službeni glasnik RS", 63/2013.
7. *Odluka o obrazovanju akcionog tima za izradu i implementaciju strategije i akcionog plana borbe protiv nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca na sportskim priredbama*, "Službeni glasnik RS", 27/2013, 28/2013 – ispravka i 29/2013.
8. *Odluka o obrazovanju Nacionalnog saveta za borbu protiv nasilja i nedoličnog ponašanja gledalaca na sportskim priredbama*, "Službeni glasnik RS", 65/2011, 100/2012.
9. Talijan, M. (2004). *Terorizam i antiterorističke snage*. Beograd: Generalštab Vojske SCG.
10. *Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o nasilju i nedoličnom ponašanju gledalaca na sportskim priredbama, posebno na fudbalskim utakmicama*, "Službeni list SFRJ - Dodatak: Međunarodni ugovori", 9/1990.
11. *Zakon o sportu*, „Službeni glasnik RS“, 10/2016.
12. *Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama*, „Službeni glasnik RS“, 67/2003, 90/2007 i 111/2009.